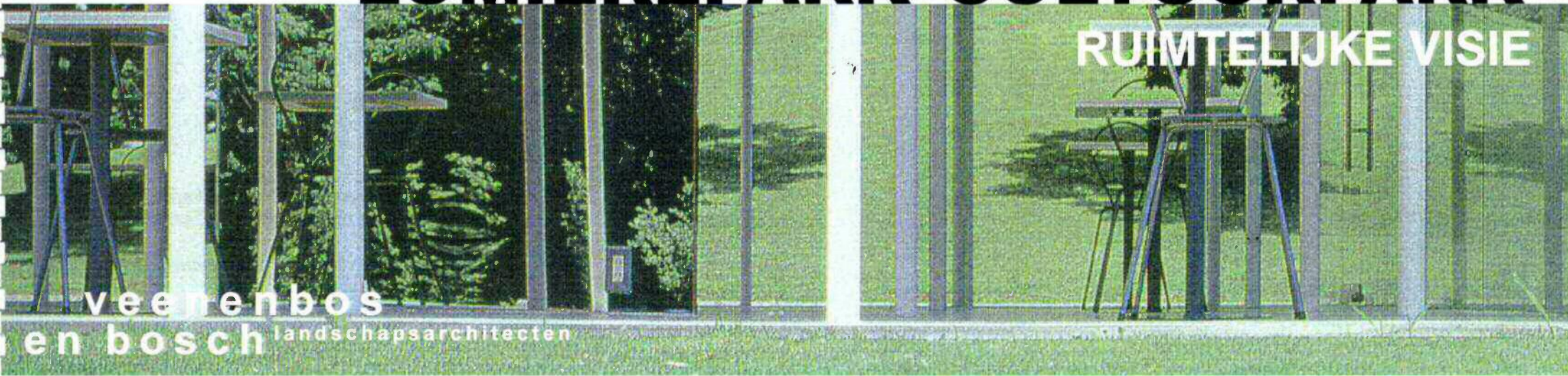

LUMIÈREPARK CULTUURPARK

RUIMTELIJKE VISIE

veenbos
en bosch landschapsarchitecten

LUMIÈREPARK CULTUURPARK

ruimtelijke visie

Opdrachtgever: Gemeente Almere
Dienst Onderwijs, Welzijn en sociale Zaken

november 2000

Veenenbos en Bosch landschapsarchitecten
Zijpendaalseweg 51
6814 CD Arnhem
tel (026) 351 51 95
fax (026) 351 54 95
e-mail vb@xs4all.nl

INHOUD

Inleiding	5
Achtergrond	6
Programma en randvoorwaarden	9
Situering en ontsluiting	13
Context	20

INLEIDING

De gemeente Almere bouwt een nieuw stadshart aan het Weerwater. Op een steenworp afstand van het centrum ligt het Lumièrepark. De gemeente is van plan om dit park cultureel te ontwikkelen. Aan het park wordt op inventieve wijze een serie kleinschalige culturele voorzieningen toegevoegd die al wandelend kunnen worden bereikt en bekeken.

Tegenover het bruisende stadscentrum krijgt het Lumièrepark een contemplatieve sfeer. Door de inrichting, de bijzondere architectuur en door de beelden die aan de plek worden toegevoegd wordt het park in feite zelf een kunstwerk. Daarmee zal het de culturele identiteit van het stadscentrum versterken.

In dit document wordt het culturele programma voor het park uit de doeken gedaan. Op basis van ruimtelijke overwegingen krijgen de verschillende onderdelen een plaats toebedeeld.

Om het Lumièrepark voor cultuur te ontwikkelen dient het park beter te ontsloten te worden. Enkele schetsvoorstellen passeren de revue.

Tot slot komt het groter perspectief in beeld. Het cultuurpark zal baat hebben bij het op verantwoorde wijze verder ontwikkelen van de oevers van het Weerwater.

het Lumièrepark aan het Weerwater

kunst aan de Taag in Portugal

Vista's en verschillen

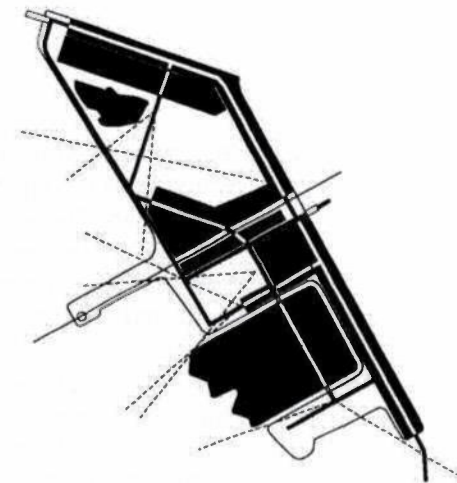
Kortgeleden bestond het Lumièrepark nog uit een ruw raamwerk van bosvakken, weides en een strand. Met de bouw van de omliggende woonbuurten groeide de behoefte om het gebied aan het Weerwater voor intensiever gebruik geschikt te maken. Op basis van een eerder opgestelde ontwikkelingsvisie en een uitwerking hiervan door de gemeente is het park kortgeleden ingericht.

Inzet van de visie was om het Lumièrepark in de eerste plaats een park aan de plas te laten worden. Daartoe zijn paden ontworpen waarvandaan de parkbezoekers van vergezichten over de plas kunnen genieten. Een tweede uitgangspunt was om meer verschil aan te brengen tussen de parkdelen. Er is onderscheid aangebracht in een strand, een natuurbos en een park. In het zuiden ligt het natuurbos. Het water van de plas is hier naar binnengehaald, waardoor het bos op een eiland is komen te liggen. Aan het strand, dat op zomerse dagen honderden bezoekers trekt zijn enkele voorzieningen toegevoegd. De noordelijke helft is park; hier bepalen door bosranden omzoomde weides met uitzichten op de plas en het in aanbouw zijnde stadscentrum het beeld.

Cultuurpark

Om het Lumièrepark extra betekenis te geven is in genoemde ontwikkelingsvisie voorgesteld om beeldende kunst aan het parkgedeelte toe te voegen.

Was het Lumièrepark tot voor kort een vergeten stuk groen, met de uitbreiding van het centrum van Almere naar het Weerwater is het park op het niveau van de stad in beeld gekomen. De ontwikkeling van het Lumièrepark tot cultuurpark past in het streven om meer verschil aan te brengen tussen de vele groengebieden en parken die Almere rijk is.

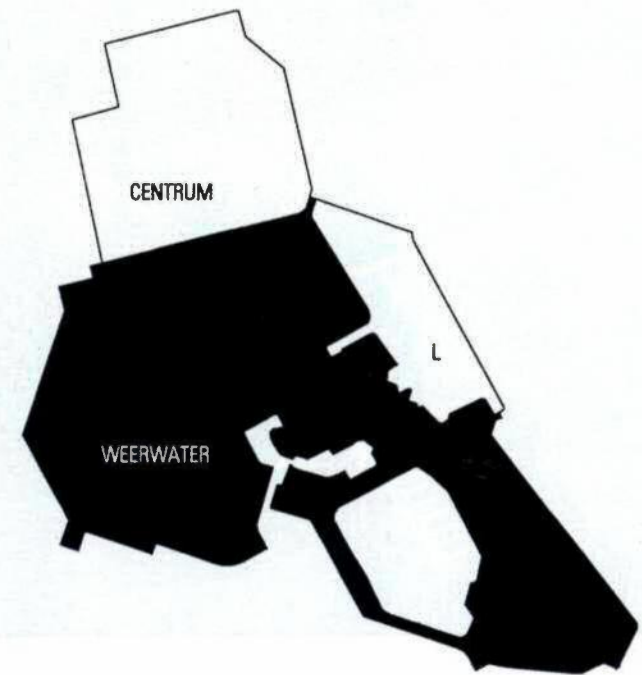
wandelingen met vergezichten

drie verschillende parkdelen

Voor de invulling van het cultuurpark is door de gemeente met een schuin oog naar Museuminsel Hombroich bij Neuss in Duitsland gekeken. Insel Hombroich is een groot ruig park. Verspreid over het terrein staan een aantal paviljoens, beeldhouwwerken en een restaurant waar een boerenmaaltijd kan worden genoten. In een deel van de paviljoens is beeldende kunst tentoongesteld. Enkele in het park gelegen huizen zijn in gebruik als kunstenaarsatelier. De op Insel Hombroich toegepaste mix van landschap, architectuur en beeldende kunst is aantrekkelijk én succesvol.

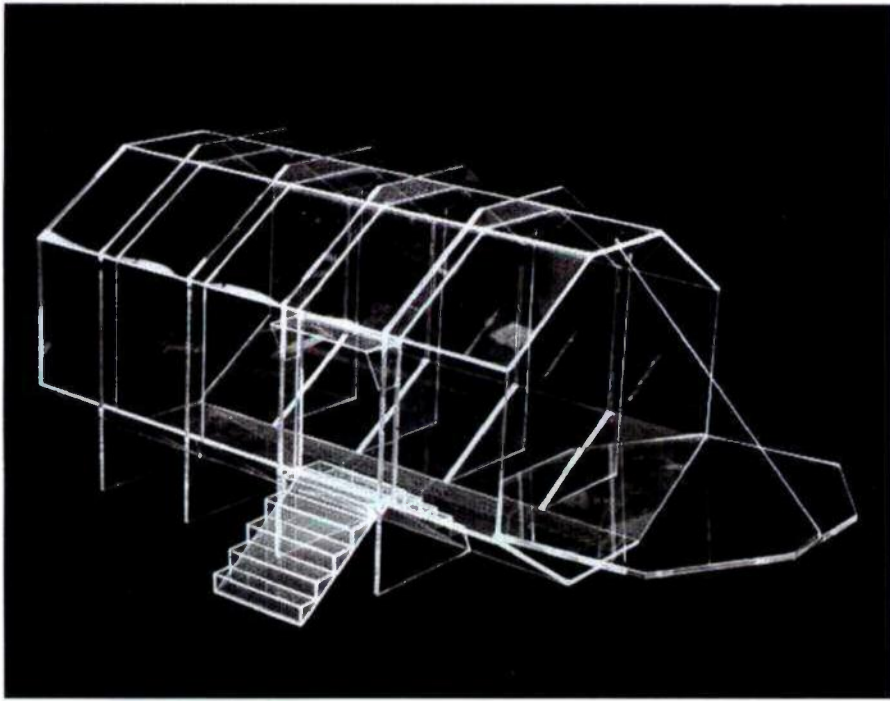
Voor het Lumièrepark bestaan plannen om een drietal kleine gebouwtjes in te situeren: een kunstpaviljoen, een bijzonder horeca paviljoen en een architectuurcentrum. Tevens is het plan opgevat om in het park een aantal beelden te plaatsen.

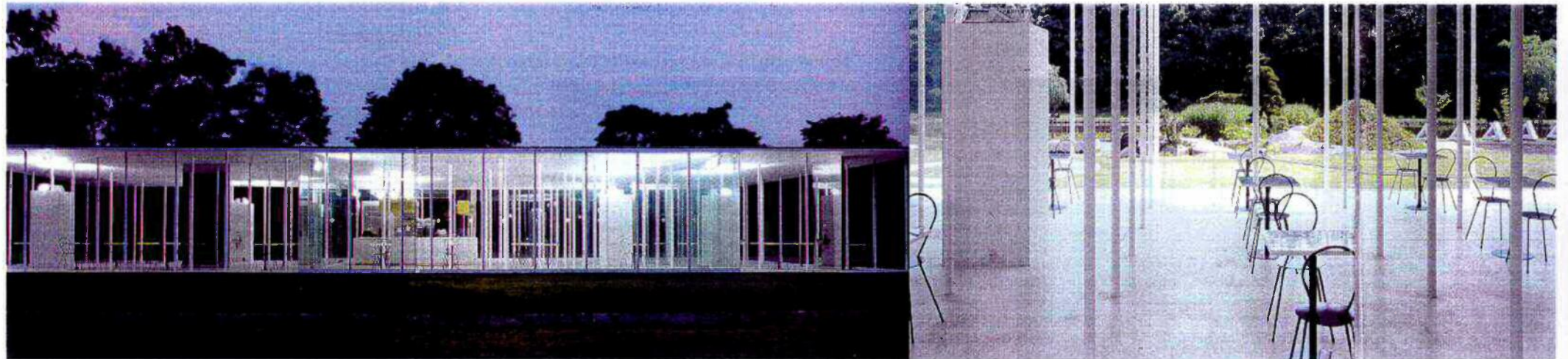
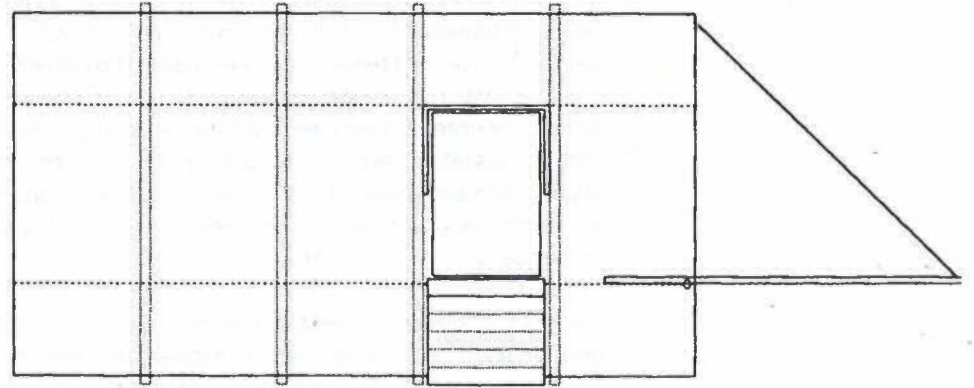
unieke ligging aan Weerwater en centrum

paviljoens Insel Hombroich

kunstpaviljoen van Carsten Höller

theehuis van Sanaa in Japan

Paviljoens

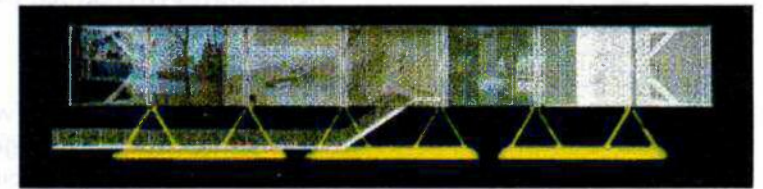
Het kunstpaviljoen is ontstaan in het kader van een uitwisselingsprogramma 'Eingeladen' met kunstenaars in Nordrhein-Westfalen. Het gebouwtje is als satelliet van het Almeers Centrum Hedendaagse Kunst - De Paviljoens gedacht. Het Eingeladenpaviljoen is ontworpen door Carsten Höller, het gebouwtje beweegt zich op de grens van architectuur en beeldende kunst. Het komt het best tot zijn recht in de vrije ruimte.

In het paviljoen kunnen werken uit de kunstcollectie van Almere worden geëxposeerd. Deze verzameling bestaat uit moderne kunst die de geest en het elan van de nieuwe polderstad toont. In en rond het gebouwtje kunnen culturele activiteiten worden georganiseerd.

In het drijvende architectuurcentrum komt het CASLa, het architectuurcentrum van Almere. Het ontwerp 'Floating Media' van het Franse duo Jean-Philippe Lanoire en Sophie Courrian won de eerste prijs in de prijsvraag Casa CASLa voor een drijvend architectuurcentrum en een drijvend archeologiecentrum. Het CASLa wordt ontsloten door een steiger. Op een wand aan de buitenzijde van de paviljoens kunnen beelden worden geprojecteerd.

Naast exposities over de stedenbouw, architectuur en landschapsarchitectuur van Almere worden in het paviljoen lezingen en discussieavonden gehouden. Het gebouw dient ook als startpunt voor architectuurexcursies door Almere.

Een horecapaviljoen, dat een exclusief karakter is toegedicht, komt op de vaste wal te liggen. Het gebouw wordt ontworpen door het Japanse architectenbureau Sanaa, het bureau dat ook het theater aan het Weerwater in het nieuwe stadscentrum bouwt. In het paviljoen worden een beheerderswoning en enkele atelierruimtes geherbergd. Architect Sejima van Sanaa, die momenteel aan het horecapaviljoen schetst, houdt de mogelijkheid open dat ze het programma voor dit gebouw over meerdere kleine gebouwtjes spreidt.

drijvend CASLa paviljoen

Het horecapaviljoen is overdag open voor koffie, een aperatief of een lunch, 's avonds kan men er dineren. De toekomstige exploitant dient door het organiseren van verschillende activiteiten zoals kamerconcerten, literaire salons en exposities een bijdrage te leveren aan het culturele karakter van het park.

Opvallend aan de ontwerpen van de paviljoens en aan het eerder door Sanaa ontworpen theehuis in Japan is dat ze allen eenzelfde soort architectuur kennen. Bij alle ontwerpen dragen glazen buitenwanden de plafonds, hierdoor kennen de gebouwtjes een transparant karakter.

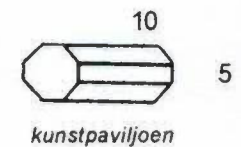
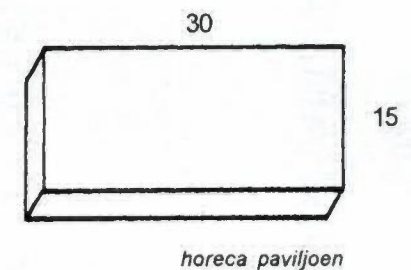
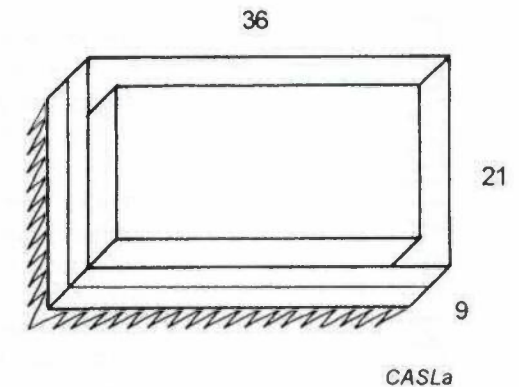
Een kleine studie naar de volumes leert dat het CASLa het grootste van de drie gebouwen wordt. De tentoonstellingsruimte is 30 meter lang en 15 meter breed. Door de hoogte van 9 meter en een buitenmaat van 36 meter maal 21 meter wordt het drijvende paviljoen een in het oog springend gebouw. Het horecapaviljoen krijgt een volume van maximaal 450 m².

Samenhang

De paviljoens worden door verschillende partijen geëxploiteerd, ieder paviljoen voert een eigen programma. Door op een plaats een mix van kleinschalige culturele voorzieningen te ontwikkelen zullen ze op meerdere wijzen van elkaars nabijheid kunnen profiteren. Denk aan de synergie die er bestaat tussen de voorzieningen in het museumkwartier en de Witte de Withstraat in Rotterdam of die tussen de musea aan de IJsselmeerkust in Lelystad.

De openingstijden van de paviljoens zullen op elkaar worden afgestemd, waar mogelijk voeren zij gezamenlijke publiciteit en wordt een gezamenlijk toegangsbiljet aangeboden. Ook komt er een samenhangende bewegwijzering.

vergelijking bouwvolumes

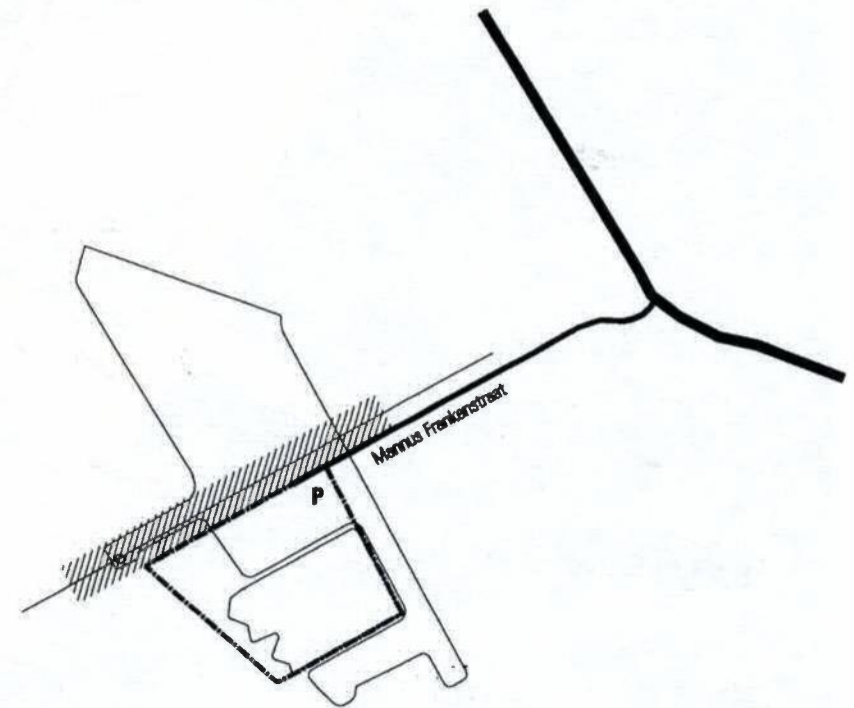
Zoekruimte en ontsluiting

De zoekruimte voor de paviljoens is beperkt tot de ruimte tussen de hoogspanningsmast en het strand. Door vroegere afspraken van de gemeente met bewoners in de aan het park grenzende appartementen is het de realisatie in de noordelijke helft van het park uitgesloten.

Ook onder of nabij de hoogspanningsleiding kan niet gebouwd worden. Een situering in de directe nabijheid van de lijn tast bovendien de autonomie aan van het over de hele lengte door Almere lege traject.

De paviljoens moeten voor dienstauto's en toeleveranciers toegankelijk zijn. Voor de bezoekers van de paviljoens zijn 50 parkeerplaatsen en een parkeerplaats voor een bus nodig. Een dergelijke capaciteit is nodig om het parkeren in de aangrenzende wijk te voorkomen.

De ontsluiting dient via de Mannus Frankenstraat, een woonstraat in Filmwijk, te geschieden. Op langere termijn kunnen bezoekers hun auto ook in de parkeergarage onder het nieuwe stadshart parkeren en vandaar de paviljoens lopend bereiken.

zoekruimte paviljoens

1. Kunstpaviljoen
2. Drijvend paviljoen CASLa
3. Horecapaviljoen
4. Podium
5. Parkeren
6. 380kV Hoogspanningsleiding
7. Mannus Frankenstraat

situering en ontsluiting paviljoens in Lumièrepark

Paviljoens

Uitgangspunt bij het situeren van de paviljoens is dat deze meerwaarde moeten opleveren voor het park. De architectonische objecten mogen de wandeling door het park veraangename.

Het natuurbos en de omliggende vaart lenen zich slecht voor de plaatsing van een paviljoen. Er doemen problemen op met de beperkte ontsluiting via de bruggen en schelpenpaden. Ook komen in dit parkdeel de vindbaarheid en de sociale veiligheid in het geding. Het situeren van een paviljoen verstoort hier de natuurillusie van het op zich al kleine stukje ruig bos.

De weide en de daaraan grenzende oeverlijn lenen zich het beste voor de plaatsing van de paviljoens. Daarbij is het zaak, ondanks de transparantie van de paviljoens, tenminste de helft van het uitzicht vanaf het pad door het park op het water open te houden. Letterlijke situering van gebouwen op de koppen van wegen is strijdig met de landschapsarchitectonische compositie van boskavels, laanfragmenten en wegen. Terzijde van de paden liggen de gebouwen het best. Binnen de gegeven ruimte is voor een zo groot mogelijke spreiding gekozen. Ook krijgt elk paviljoen een andere context.

Het drijvende CASLa wordt ontsloten door middel van een steiger die in verlengde van het laantje met essen ligt. Vanaf de snelweg, het stadscentrum en het lange pad langs het Weerwater ligt het paviljoen zo goed in beeld.

Het horecapaviljoen is vooralsnog in de noordwestelijke hoek van de weide gepland. Vanaf hier heeft men uitzicht op het centrum, waar ondermeer het theater van Sanaa is gesitueerd. De ligging in het vrije veld met aan alle zijden paden vereist grote zorgvuldigheid bij het ontwerpen van de ontsluiting, de dienstingang en dienstparkeren. Het horecapaviljoen mag geen achterkanten hebben; het gebouw moet alzijdig zijn. De definitieve situering hangt nog af van de ontwerpvoorstellen van de architect.

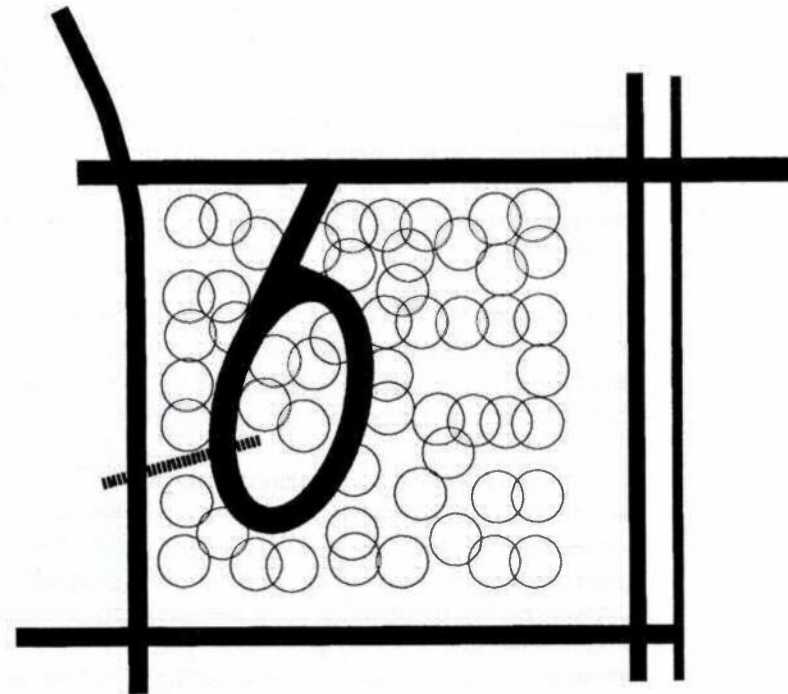
Het Ingeladenpaviljoen is aan de oostzijde van de weide gedacht. Hier ligt het goed ten opzichte van het hoofdpad door het park.

Ontsluiting

Auto's komen via een achteringang, de Mannus Frankenstraat, het park binnen. Extra zorg vereist de kruising van de auto's met het fietspad en het voetpad onder de lindelaan.

Het gewenste parkeerprogramma van circa 50 auto's en een bus zal op verantwoorde wijze in de populierenakker tussen het Fongerspad en de weide met paviljoens worden geïntegreerd.

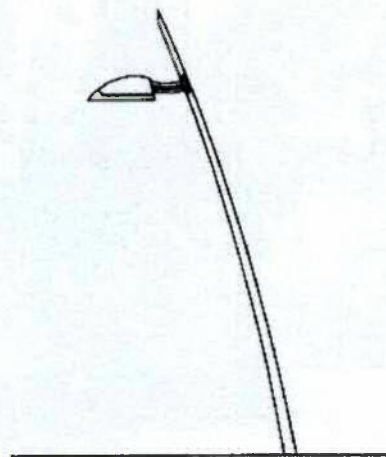
Een ontsluiting voor het dienstverkeer maakt permanente verharding van de wegen naar de paviljoens noodzakelijk. Het voorstel is om hiervoor donkergeel asfalt te gebruiken, een materiaal dat goed aansluit bij de beige halfverharde paden. Deze paden dienen te worden verlicht door armaturen die primair het grondvlak verlichten.

parkeerplaats in populierenakker

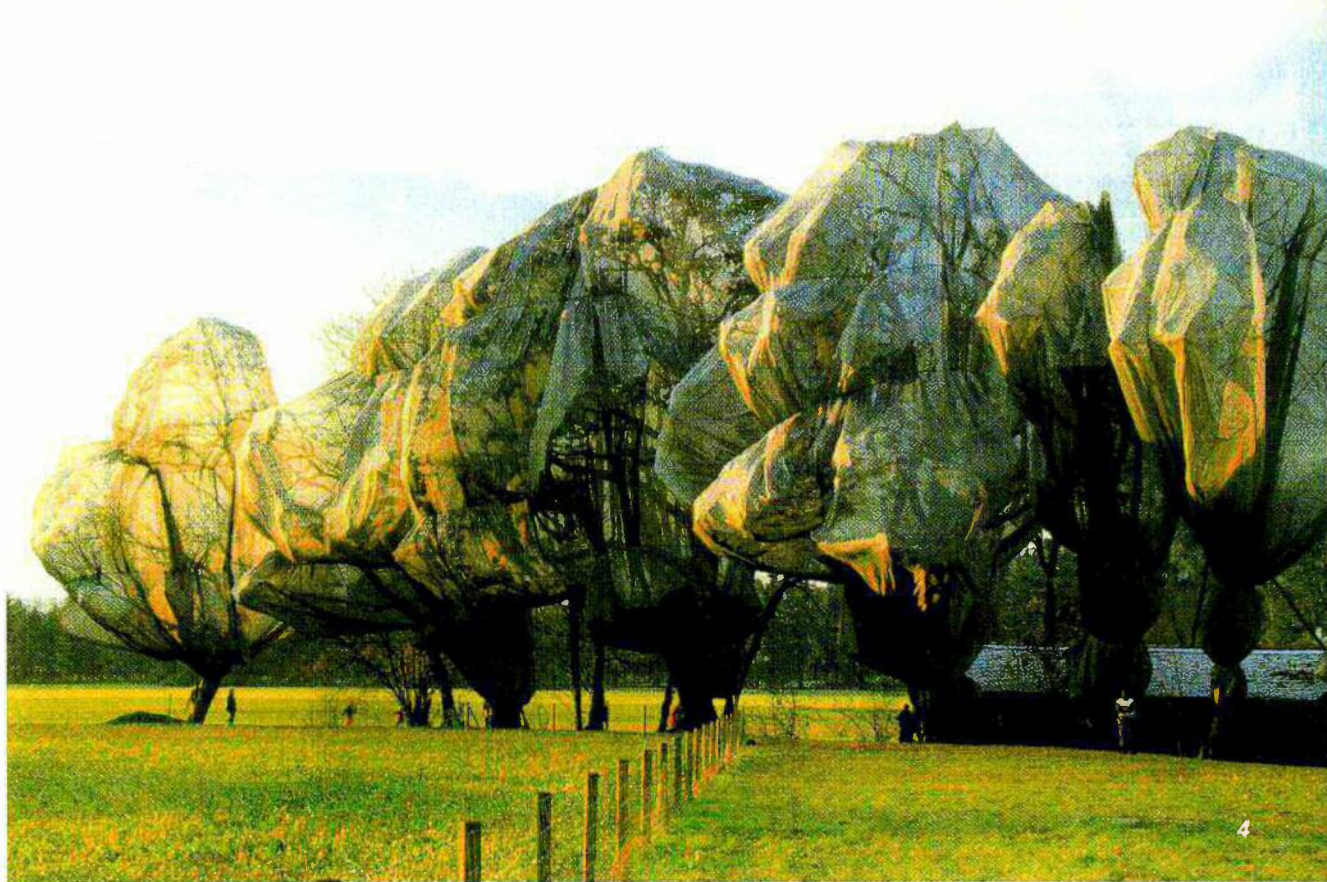
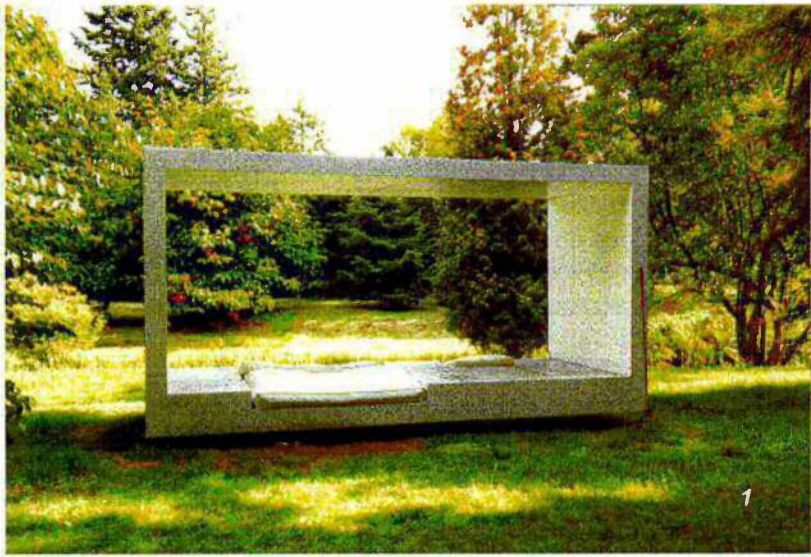
verharding dienstwegen

aanlichten maaiveld

parkeren op halfverharding

Beeldenroute

Het Lumièrepark wordt ook het decor voor beeldende kunst. Voor de situering van de beelden zou een groter gebied als zoekruimte in aanmerking moeten komen dan het gebied dat nu voor de bouw van de paviljoens beschikbaar is.

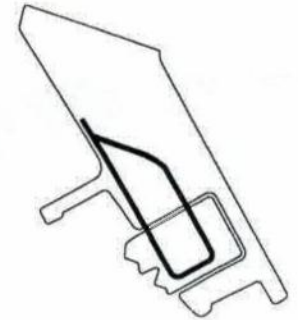
Gezien de ruimtelijke opbouw van het park, de situering van de paviljoens en andere programma elementen als het strand en speelplekken kunnen niet overal beelden worden geplaatst. Kenmerkend voor het Lumièrepark zijn de forse beplantingsobjecten die de vergezichten naar de plas inkaderen. Nu op de zuidelijke weide paviljoens worden gebouwd is het van belang het uitzicht vanaf de noordelijke weide te koesteren.

Voor de route wordt vooraf een masterplan beeldende kunst gemaakt. Hierin wordt een concept ontwikkeld op basis waarvan invulling kan worden gegeven aan de route. In het masterplan worden keuzes gedaan ten aanzien van de route, het aantal beelden en de soorten kunst.

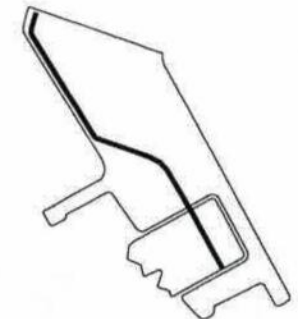
Een route kan op verschillende wijzen vorm krijgen. De route kan als schakel worden opgevat tussen het stadscentrum en het park. Er kan gebruik worden gemaakt van het ommetje door het park. De beelden kunnen letterlijk langs een lijn worden geplaatst, ze kunnen ook in clusters staan. Een uitgangspunt kan zijn om de beelden in een verschillende landschappelijke context te plaatsen: langs het water, langs de populierenlaan, in het natuurbos. Een andere mogelijkheid is de beelden niet letterlijk langs de paden te plaatsen, ze kunnen ook verborgen liggen in de natuur.

1. Pavilion, Babette Hilgemann, van Gimborn Arboretum, Doorn
2. Vergeet - Onthou, Luan Nel, de Oude Warande, Tilburg
3. Heading North, Henk Visch, van Gimborn Arboretum, Doorn
4. Magie der Baume, Christo, Riehen
5. Gegroeide ruimte, Krijn Giezen, Belmonte Arboretum, Wageningen

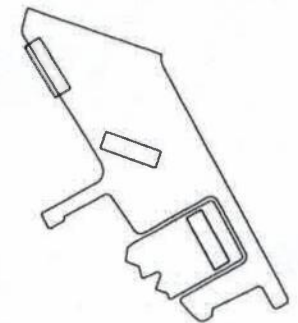
mogelijke routes

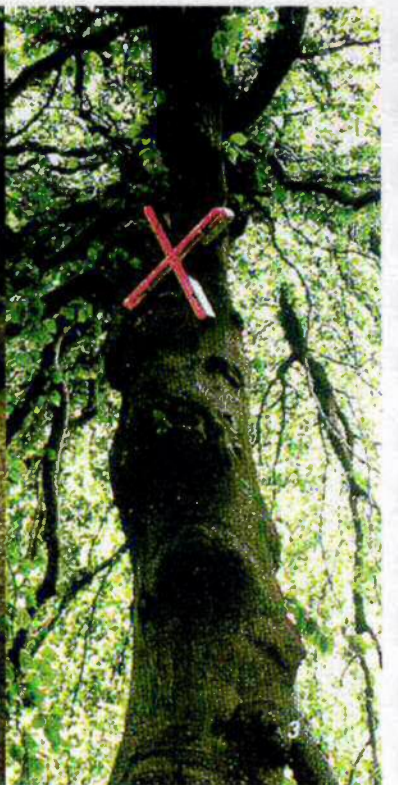
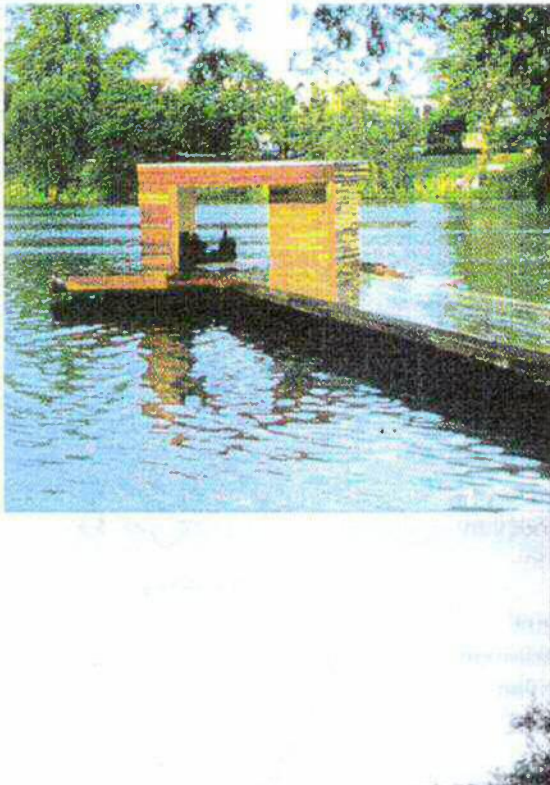
rondwandeling

lijn

clusters

Met het masterplan als uitgangspunt wordt een aantal beelden verworven, zodat de route alvast vorm krijgt. Daarna kan in een periode van enkele jaren de route worden gecompliceerd. Gedacht wordt aan de aanschaf van hedendaagse kunstwerken van zeer goede kwaliteit van Nederlandse en buitenlandse makelij.

De inzet is om kunstwerken te plaatsen die de parkbezoekers bekoren, verrassen. De werken dienen onderhoudsarm en vandalismebestendig te zijn.

Podium

Als laatste culturele voorziening wordt aan het park een klein podium toegevoegd. Dit podium biedt plaats aan kleinschalige muzikuitvoeringen en toneelvoorstellingen, maar kan ook bij een buurtfeest worden ingezet. Het podium en de bijhorende tribune zijn op subtiële wijze onderaan en in de helling van de grote heuvel opgenomen.

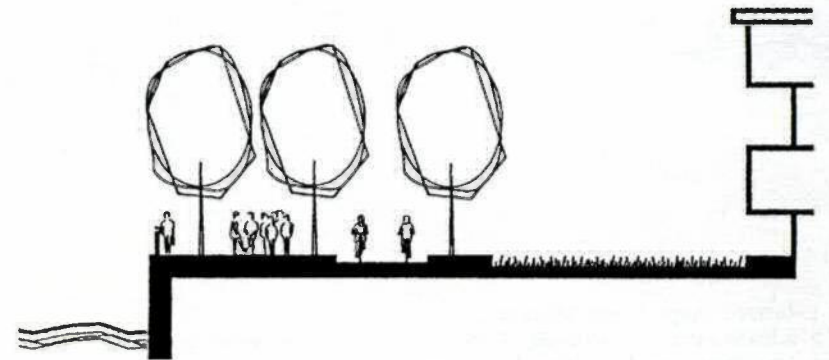
tribune op heuvel

1. *Untitled, Jorge Pardo, Münster*
2. *Schape voor De Warande, Guido Geelen, de Oude Warande, Tilburg*
3. *Han Goan Lim, Arboretum, Rotterdam*
4. *Never Mind, Richard Deacon, Middelheim, Antwerpen*
5. *Monsieur Jacques, O.L. Wenckebach, Museum Kroller Müller, Otterlo*
6. *Carl Andre, Documenta, Kassel*

Ontwikkeling Weerwater

Het Weerwater heeft de potentie om uit te groeien tot een attractief stadspark. De grote, middenin de stad gelegen plas biedt kansen om aantrekkelijke routes uit te zetten: op de fiets of skatend langs de oevers danwel varend over het water. De verscheidenheid aan oevers leent zich goed voor een verdere uitbreiding van culturele voorzieningen en van recreatieve attracties. Het Lumièrepark, met een aanlegplaats bij het CASLa, de andere paviljoens en de beeldenroute, vormt een van de bezienswaardigheden. Andere aanlegplaatsen zijn het stadscentrum, het Kasteel ten zuiden van de snelweg, de zuidoever met alle mogelijke vormen van watersport en fun. Een vergelijking met het prachtige aan het centrum van Hamburg grenzende Alster dringt zich op.

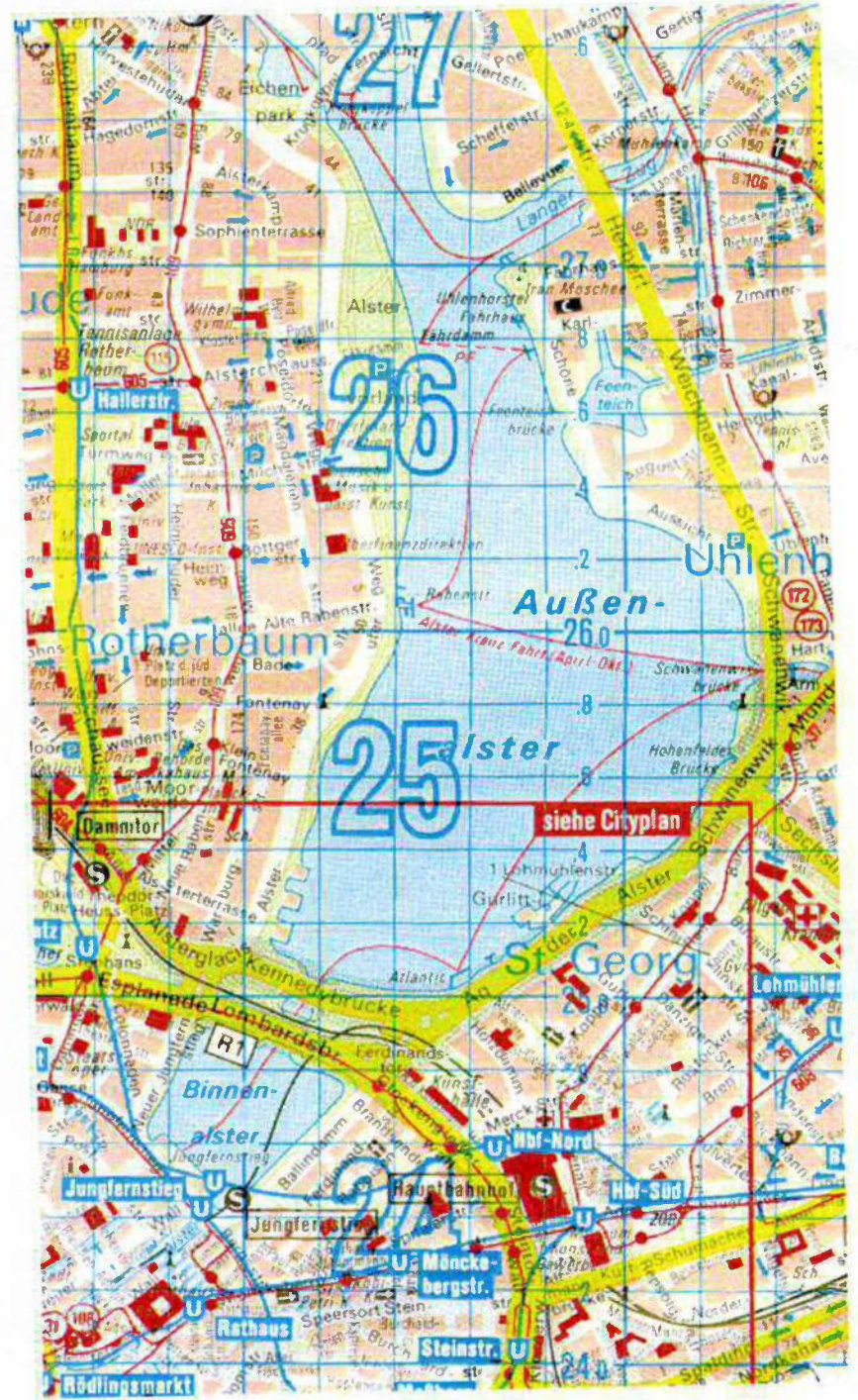
Om het cultuurpark tot leven te brengen is een goede relatie met het nieuwe centrum van Almere essentieel. Het ziekenhuis moet dan wel front gaan maken naar het Weerwater en het in talloze stukjes opgeknipte oeverprofiel kan worden omgevormd tot een brede lommerrijke boulevard.

lommerrijke promenade tussen centrum en Lumièrepark

mogelijke ontwikkeling Weerwater

Alster in Hamburg (identieke schaal als Weerwater)

